

УДК 368

DOI: 10.36919/2312-7872.4.2024.133

Є. В. Стеценко,

аспірант

Кафедра економіки, фінансів та обліку

ПЗНВ «Європейський університет»

Бульвар Академіка Вернадського 16-В, Київ 03115

E-mail: yestetsenko@e-u.edu.ua

ORCID: 0009-0000-0219-1515

СТРАХУВАННЯ ВОЄННИХ РИЗИКІВ У ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ПІД ЧАС СВІТОВИХ ВОЄН ТА В СУЧАСНОСТІ: АНАЛІЗ І ВИСНОВКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У статті розглядається історичний розвиток системи страхування воєнних ризиків у Великобританії, починаючи з XX століття, через періоди світових воєн та сучасність. Акцент зроблено на еволюції механізмів страхування, зокрема через створення централізованих систем, таких як War Risks Insurance Office, а також на впливі законодавчих змін, таких як Закон про морське страхування 1906 р., Закон про воєнні ризики 1936 р. Значна увага приділяється адаптації страхових програм до нових викликів, включаючи тероризм, кіберзагрози та гібридні війни.

У дослідженні висвітлено приклади міжсекторальної співпраці держави та приватного сектору, що сприяли розробці ефективних страхових інструментів для захисту бізнесу та населення під час воєнних конфліктів. Зокрема, під час Першої та Другої світових воєн були запроваджені державні програми страхування морських перевезень, цивільної власності та життя військовослужбовців. У повоєнний період система страхування трансформувалася, враховуючи ядерні ризики, зростання ролі авіації та міжнародне співробітництво.

У статті також аналізується досвід України у страхуванні воєнних ризиків з 2014 року. Відсутність нормативної бази на початкових етапах поступово замінювалася впровадженням програм страхування для воєнних, цивільних і майна в умовах бойових дій. Виділено роль міжнародної співпраці у формуванні сучасної української системи страхування, зокрема через ініціативи багатосторонніх агентств інвестиційних гарантій.

Автор підкреслює важливість подальшого розвитку страхування воєнних ризиків в Україні, орієнтуючись на досвід Великобританії. Важливими аспектами є вдосконалення законодавчої бази, адаптація до нових загроз, таких як кіберризики, та створення власних механізмів страхування інвестицій. Це сприятиме залученню приватного капіталу та відновленню економіки України. Стаття актуалізує значення страхування воєнних ризиків як елементу національної безпеки та стабільності, демонструючи його роль у підтримці економічної активності в умовах кризових ситуацій.

Ключові слова: страхування воєнних ризиків, Велика Британія, Україна, війна, економічна стабільність, Закон про морське страхування, міжнародна співпраця, тероризм, кіберзагрози, гібридна війна, міжсекторальна співпраця, державні програми, інвестиційні гарантії, приватний сектор, національна безпека.

Постановка проблеми. Війна тривалий час була одним із найризикованіших явищ, яке потребувало специфічних підходів до страхування.

Страхування — це процес, за яким сторона (страхувальник) переносить фінансовий ризик на іншу сторону (страховика) в обмін на плату (премію). У випадку страхового події, страховик компенсує збитки страхувальнику відповідно до умов укладеного страхового договору.

Говорушко Т.А. вважає [9, с. 13], що «страхова послуга — це продукт праці страхової компанії, що задовольняє потребу страхувальника у безпеці в обмін на грошовий еквівалент у формі грошової премії». Також її можна визначити як «фінансову послугу у вигляді продажу юридично оформлених зобов'язань з надання страхового захисту, яку пропонують на ринку страховики потенційним страхувальникам» [9, с. 14].

Страхування — це механізм, за яким одна сторона (страхувальник) передає фінансовий ризик іншій стороні (страховику) в обмін на оплату (страхову премію). У разі настання страхового випадку страховик компенсує збитки страхувальнику згідно з умовами укладеного договору.

Це дозволяє мінімізувати фінансові втрати та забезпечує стабільність і захист від негативних наслідків, пов'язаних із різними ризиками, такими як аварії, захворювання, катастрофи, втрата майна, військові конфлікти, тероризм тощо. Основна мета страхування полягає в тому, щоб зменшити фінансові втрати та забезпечити фінансову стабільність страхувальника у разі непередбачуваних подій.

Страхові ризики — це потенційно негативні події або обставини, які можуть спричинити збитки страхувальнику та є об'єктом страхування. Основні види страхових ризиків включають:

Пошкодження майна: Збитки від пожеж, повеней, землетрусів, аварій, крадіжок тощо.

Медичні ризики: Події, пов'язані з хворобами, травмами, хірургічними втручаннями чи госпіталізацією.

Відповідальність перед третіми особами: Захист від витрат на відшкодування шкоди, завданої іншим особам.

Ризики, пов'язані зі страхуванням життя: Події, що стосуються смерті, інвалідності чи серйозних хвороб.

Фінансові ризики: Ризики валютних коливань, кредитних зобов'язань, інвестицій тощо.

Бізнес-ризики: Втрати, пов'язані з діяльністю підприємств, наприклад, перерви у виробництві.

Страхові військові ризики охоплюють події, пов'язані з військовими конфліктами, збройними діями, агресією чи окупацією, що можуть призводити до значних фінансових втрат, пошкодження майна, травм або смерті. Зазвичай військові ризики є виключеннями в договорах страхування і страхуються або окремими полісами, або додатковими розширеннями покриття.

Військові ризики зазвичай виключаються зі страхових полісів через низку причин. Зокрема, складність формування достатньо однорідної статистики, оскільки військові конфлікти значно відрізняються за багатьма параметрами, ускладнює розрахунок страхових тарифів. Крім того, потенційні катастрофічні ризики та значні збитки, які можуть перевищувати фінансові можливості навіть найбільших страховиків і перестраховиків, потребують надзвичайно великого капіталу. Також викликає труднощі врегулювання страхових випадків у зонах активних бойових дій.

Водночас впевненість у захисті інвестицій, як приватних, так і корпоративних, є ключовим чинником економічного розвитку. Саме тому навіть у періоди світових воєн деякі держави забезпечували своїм громадянам страхування від воєнних ризиків. Страхування воєнних ризиків є важливою складовою забезпечення економічної стабільності в умовах збройних конфліктів, еволюціонуючи разом із розвитком суспільства та появою нових викликів. Особливий інтерес становить досвід Великої Британії, яка брала участь у світових війнах і зазнала значних бомбардувань під час кожної з них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження страхового ринку України зробили такі видатні науковці, як В. Базилевич, С. Осадець, В. Фурман та інші. Питання національної практики страхування життя та роль комерційних банків у вирішенні цієї проблеми висвітлено у працях Т. Говорушко та М. Юнацького. Останнім часом з'явилися публікації, що стосуються саме страхування воєнних ризиків, зокрема робота О. М. Полінкевич, В. В. Тринчук, та ін. «Страхування воєнних ризиків в Україні» [2]. Однак, попри значний обсяг практичних, методичних і теоретичних напрацювань із цієї тематики, аналіз літератури виявляє відсутність єдиного підходу до оцінки розвитку страхового ринку життя, що залишає низку дискусійних аспектів для подальших досліджень.

Особливої актуальності ця проблема набуває в контексті унікальності війни в Україні, яка після повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році характеризується високою інтенсивністю бойових дій, широкомасштабним використанням ракетних ударів, безпілотних літальних апаратів та інших методів, спрямованих не лише на військові, але й на цивільні об'єкти. Зміна підходів до ведення війни, зокрема постійні атаки на критичну інфраструктуру та житлові райони, створює нові виклики для страхового ринку, що вимагає адаптації існуючих та розробки нових методів страхування.

У зв'язку з цим виникає нагальна потреба в глибоких наукових дослідженнях, спрямованих на пошук нових підходів і методів для аналізу та розвитку ринку страхування життя в умовах воєнних ризиків. Це дозволить забезпечити ефективні страхові рішення, адаптовані до специфічних умов сучасного збройного конфлікту в Україні.

Мета статті. Метою даного дослідження є аналіз історичного становлення системи страхування воєнних ризиків у Великобританії та вплив ключових історичних подій на її розвиток, а також вивчення сучасних викликів, які стоять перед страховою галуззю в умовах трансформації

ризиків. Особливу увагу можна приділено можливості адаптації цього досвіду для сучасної України, де навіть регіони, віддалені від зони активних бойових дій, регулярно страждають від ракетних ударів та атак безпілотників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна довгий час вважалася майже незастрахованим ризиком; Воєнне виключення майже таке ж давнє, як і сама страхова галузь. Компанії та приватні особи, які зіткнулися з відомим ризиком, можуть придбати окремий поліс страхування воєнних ризиків, однак, як було продемонстровано у відповідь на війну в Україні, конкретні покриття можуть бути організовані за допомогою міжсекторальної співпраці для підтримки безпечного проходження життєво важливих експортних товарів та зусиль з надання допомоги.

Страхування воєнних ризиків у Великобританії має тривалу та складну історію, яка починається з ранніх спроб забезпечити захист людей та майна в умовах конфліктів і ескалації насильства. Ця система еволюціонувала від примітивних форм захисту до сучасних багатофункціональних механізмів страхування, які враховують складність сучасних воєнних дій і міжнародних ризиків. Розглядаючи розвиток страхування воєнних ризиків у Великобританії, можна простежити вплив двох світових воєн на становлення індустрії страхування та її адаптацію до нових загроз і викликів сучасного світу.

Страхування воєнних ризиків виникло як реакція на потребу забезпечення захисту фінансових інтересів держави, приватних осіб і підприємств під час воєнних конфліктів. У Великобританії це стало особливо актуальним у XIX столітті, коли країна брала участь у численних колоніальних війнах і воєнних кампаніях. Ранні форми страхування включали страхові поліси для судновласників, які компенсували втрати, пов'язані з нападами піратів чи військовими діями.

21 грудня 1906 року британський парламент прийняв Закон про морське страхування — законодавство, яке не тільки регулює морське право Сполученого Королівства, але й запроваджене в решті світу, де воно прийнято багатьма іноземними законодавчими актами.

Цей закон не відокремлював морські та військові ризики, що не відповідало тогочасній практиці, яку застосовували страховики.

Закон про морське страхування передбачав, що морське страхування має включати як воєнні ризики, так і морські ризики, тим самим підпорядковуючи їх одній схемі.

Незважаючи на ці положення, Лондон, як один із провідних світових ринків страхування, продовжував виключати воєнні ризики зі свого покриття.

Перед Великою війною існував оптимізм щодо зростання страхового ринку. Ринок отримав всесвітнє визнання завдяки легендарній виплаті Катберту Хіту компенсацій за землетрус у Сан-Франциско; було кодифіковано страхове право; Дипломований страховий інститут отримав Королівську грамоту [4].

Напередодні Першої світової війни, після консультацій з приватними страховиками, британський уряд у 1913 році дійшов висновку, що страховики не здатні задовольнити потреби ринку у разі війни. Тому держава вирішила взяти на себе частину ризиків, пов'язаних з морським транспортом. У результаті, воєнні ризики перестали бути винятково відповідальністю страховиків. Британський уряд покриває 80% цих ризиків, але лише за умови, що приватні компанії не можуть надати покриття за розумною ціною [7].

У період Першої світової війни (1914–1918) страхування воєнних ризиків стало систематизованим і набуло організованих форм. Зіткнувшись із масштабними втратами суден через атаки підводних човнів, британський уряд створив систему морського страхування, яка включала компенсацію за втрату вантажів і суден. У 1914 році була заснована програма «War Risks Insurance Office», яка стала першою централізованою системою страхування воєнних ризиків у Великобританії [5].

Взагалі, перша світова війна значно змінила характер воєнних ризиків. Масштабна мобілізація населення, нові види зброї та руйнування цивільної інфраструктури вимагали розробки нових страхових механізмів. Зокрема, Великобританія зіткнулася з потребою страхувати:

- **Морські перевезення.** Для захисту судноплавства було введено обов'язкове страхування вантажів і суден, яке фінансувалося урядом.

- **Цивільну власність.** Бомбардування міст, наприклад, авіанальоти цепелінів на Лондон, спонукали до створення страхових програм для захисту житла та підприємств.

- **Життя та здоров'я воєнних і цивільного населення.** Поліси, які забезпечували компенсацію родинам загиблих чи поранених, стали основою соціального страхування.

Під час Першої світової війни Велика Британія стикнулася з новою серйозною загрозою у вигляді авіаударів, які стали першими в історії війни щодо цивільного населення. Німецькі дирижаблі та згодом бомбардувальники здійснювали атаки, особливо на прибережні міста та промислові об'єкти. Спочатку Велика Британія була погано підготовлена до цих атак, оскільки її оборонна стратегія зосереджувалася на захисті узбережжя, а не на боротьбі з повітряною загрозою.

У міру того як кількість авіаударів зростала, зокрема перший значний напад бомбардувальників «Гота» стався в 1917 році, уряд Великої Британії почав розробляти контрзаходи. Це включало встановлення пошукових ліхтарів, зенітних установок та патрулювання авіацією Королівського льотного корпусу. Однак масштаби руйнувань і новизна цієї загрози призвели до введення страхування від авіаударів. Це страхування мало на меті зменшення економічних втрат від бомбардувань, особливо в містах, які зазнали великих пошкоджень, таких як Лондон та інші промислові центри. Уряд Великої Британії разом з приватними страховими компаніями працювали над покриттям збитків від бомбардувань, включаючи пошкодження майна, підприємств та інфраструктури. Створення такого виду страхування стало важливим етапом в підготовці країн до аеро війни та її наслідків [8].

Введення страхування авіаударів допомогло зменшити фінансовий ризик для постраждалих від нападів, але також підкреслило необхідність подальшого розвитку технологій оборони від авіаційної загрози, що стало пріоритетом після завершення війни.

У 1939 році над світом нависла загроза нової світової війни. Висвітлення воєнних ризиків знову на порядку денному. Його метою було збереження безперервності комерційних операцій. Того ж року британський уряд прийняв Закон про воєнні ризики (War Risks Insurance Act 1939) [6]. Згідно з цим законом, воєнні ризики були гарантовані конкретними суб'єктами, які були перестраховані урядом (Міністерством військового транспорту). Закон дозволяв уряду Великої Британії брати на себе частину страхових зобов'язань за морські вантажі та судна, які стали під загрозу через військові дії. Приватні страхові компанії не могли покривати такі ризики через їх величезний масштаб, тому уряд взяв на себе відповідальність за значну частину цих ризиків, забезпечуючи життєво важливу підтримку торгівлі та економіки країни в умовах війни.

У роки Другої світової війни (1939–1945) страхування воєнних ризиків стало ще більш централізованим. Держава взяла на себе значну частину страхових зобов'язань, аби знизити економічний тиск на населення та бізнес. Одним із ключових кроків було створення системи страхування від бомбардувань, яка включала:

- **Компенсацію за руйнування житла та підприємств.** Уряд забезпечував виплати власникам нерухомості, що була зруйнована під час німецьких авіанальотів.

- **Страхування виробництва.** Захист промислових підприємств, які працювали на потреби армії, став критично важливим для підтримки оборонного потенціалу країни.

- **Захист воєнних активів.** Були запроваджені спеціальні програми для страхування військової техніки, озброєння та транспортних засобів.

У той же час розвиток технологій і збільшення масштабів воєнних операцій зробили традиційні підходи до страхування менш ефективними. Це призвело до розробки більш гнучких і адаптивних страхових програм, які враховували швидку зміну обставин.

Післявоєнний період і Холодна війна. У 1952 році був прийнятий Закон про морське та авіаційне страхування (військові ризики). Також було створено спеціальний фонд при Міністерстві транспорту — «Фонд страхування морських та авіаційних ризиків (воєнні ризики)». Цей фонд взяв на себе бізнес, гарантований Законом про страхування воєнних ризиків 1939 року. Закон був спрямований на забезпечення захисту від ризиків, пов'язаних із війною, в галузях морського та авіаційного транспорту. Основні положення закону зосереджені на створенні та регулюванні спеціалізованих механізмів для страхування та перестрахування кораблів, літаків і вантажів у випадках воєнних дій або інших воєнних загроз.

Відповідно до Закону 1952 року, Міністерство транспорту страхує і перестраховує кораблі, літаки і вантажі від воєнних ризиків, а за певних обставин — від інших ризиків.

Взагалі, після завершення Другої світової війни та наслідків Громадянської війни в Іспанії (1936–1939) було встановлено неформальну домовленість про виключення сухопутних воєнних ризиків з морських страхових полісів. Ця практика зберігалася до початку 2000-х років. У 2005 р. лондонський ринок знову інтегрував сухопутні війни до єдиної політики морського факультативного транспорту, яка охоплює як морські, так і автомобільні/залізничні частини транспортування.

Таким чином, компанія Lloyd's, яка стала важливим гравцем у глобальній біржі страхування морського транспорту, сприяла поширенню покриття таких ризиків на світовому рівні. З того часу лондонський ринок став лідером у сфері страхування воєнних ризиків, займаючи 80% ринку [8].

Після завершення Другої світової війни страхування воєнних ризиків у Великобританії почало еволюціонувати у відповідь на нові виклики, пов'язані з Холодною війною. Загроза ядерного конфлікту та зростання ролі авіації та ракетних технологій змінили підхід до оцінки ризиків. У цей період ключовими аспектами страхування стали: ядерні ризики, розвиток міжнародного співробітництва та розширення цивільного страхування.

У ХХІ столітті страхування воєнних ризиків у Великобританії адаптувалося до нових форм загроз, таких як тероризм, кібернапади та гібридна війна. Сучасні страхові програми охоплюють широкий спектр ризиків, включаючи:

- **Кібербезпеку.** Атаки на інфраструктуру та військові системи стали одним із ключових ризиків, що вимагають страхування.

- **Терористичні акти.** Великобританія створила спеціальні програми страхування для захисту бізнесу та населення від наслідків терористичних атак, таких як вибухи чи масові заворушення.

- **Приватні військові компанії.** Зростання ролі приватних воєнних організацій спричинило появу нових видів страхування, зокрема для захисту персоналу та обладнання.

- **Захист міжнародних місій.** Британія бере участь у численних миротворчих операціях, що вимагає страхування воєнних контингентів та їхнього обладнання.

Одним із найбільш помітних нововведень є використання цифрових технологій для оцінки ризиків і управління страхуванням. Дані зі супутників, дронів та інших засобів дозволяють точніше оцінювати ймовірність воєнних загроз і знижувати фінансові втрати.

Страхування воєнних ризиків у Великобританії пройшло довгий шлях від примітивних форм захисту до складних сучасних механізмів, які враховують безліч факторів і загроз. Від Першої світової війни, коли система страхування тільки почала формуватися, до сучасності, де ключову роль відіграють кіберзагрози та міжнародне співробітництво, ця галузь демонструє здатність до адаптації та інновацій [1].

Сьогодні страхування воєнних ризиків у Великобританії є важливим елементом національної безпеки та економічної стабільності, забезпечуючи захист для воєнних, цивільного населення та бізнесу. З огляду на сучасні глобальні виклики, подальший розвиток цієї сфери залишатиметься критично важливим для забезпечення стійкості суспільства перед обличчям нових загроз.

Заснований понад століття тому, Клуб воєнних ризиків Великої Британії (War Risks Insurance Office) є незалежною асоціацією зі страхування воєнних ризиків з більш ніж 100-річним досвідом обслуговування британської та міжнародної судноплавної галузі. Він спеціалізується на страхуванні від ризиків війни, громадянської війни, революції та повстання, захоплення, затримання та конфіскації.

У світі є безліч програм страхування воєнних ризиків, але переважно це механізми окремих країн, створені задля підтримки своїх підприємств. Тому іноземні компанії, які працюють в Україні чи з українськими партнерами, мають певні інструменти захисту інвестицій. Проте вітчизняний бізнес не може отримати зиск із таких програм. Тому наша держава має створити власний механізм страхування інвестицій — це поживавить економічну активність та простимулює процес відновлення [2, с. 44–51].

Україна вже почала розробляти певні механізми, наприклад зараз розроблений законопроект «Про систему страхування воєнних ризиків» [10], що пропонує запровадження загальнодержавного страхування від воєнних ризиків. Запропонований законопроект має на меті створення ефективної системи страхування, спрямованої на захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб, які зазнали збитків унаслідок воєнних дій. Основним завданням є стимулювання економічного розвитку шляхом усунення бар'єрів для залучення інвестицій у відновлення країни, що є особливо актуальним в умовах війни.

Система буде фінансуватися через обов'язкові страхові внески та міжнародну донорську підтримку. Планується створення Державної агенції зі страхування воєнних ризиків, яка відповідатиме за стандарти оцінки ризиків, розробку страхових продуктів, централізоване ціноутворення та ведення єдиної бази даних. Отже, Україна досвід Великобританії у створенні окремого органу, відповідального за страхування воєнних ризиків.

До системи входять покриття фізичних збитків, спричинених війною, зокрема заставного майна та житлових об'єктів на стадії будівництва. Обговорюється розширення переліку об'єктів обов'язкового страхування.

Уряд пропонує об'єднати діючі програми страхування, такі як програма Unity для страхування суден, а також залучити міжнародних перестраховиків. Перші успішні приклади включають співпрацю з MIGA, DFC і укладення договорів страхування інвестиційних кредитів через Експортно-кредитне агентство (ЕКА).

Україні потрібні приватні інвестиції — як іноземні, так і вітчизняні компанії — для відновлення та поновлення країни. Хоча інтерес до України серед інвесторів високий, ризик інвестування під час війни також високий, тому неодмінною умовою отримання коштів в умовах війни є їхнє страхування. Страхування воєнних ризиків та інвестиційні гарантії здатні активізувати діяльність інвесторів, підвищити їхню впевненість та інтерес до інвестування в нашу країну.

Ніхто точно не знає, як довго триватиме війна, а весь цей час Україна має відновлювати та підвищувати економічну активність. Тому важливо продовжити співпрацю з урядами іноземних держав та міжнародними організаціями у цьому напрямі, а також усунути законодавчі лазівки, що обмежують можливість страхування українських інвестицій.

Приватні інвестиції можуть стати рушійною силою відновлення нашої країни, що вимагатиме значних коштів. Для цього буде необхідно залучення як приватних, так і державних інвестицій. Відновлення деяких галузей може бути повністю покрито приватними засобами (роздрібна торгівля, майже повністю аграрний сектор).

Ми бачимо, що держава докладє значних зусиль для просування інструментів страхування воєнних ризиків в Україні на рівні національних урядів та організацій, таких як, наприклад, багатостороннє агентство інвестиційних гарантій (МІГА) Групи Світового банку. І ці зусилля окупаються. Так, MIGA вже надало гарантію до \$9,2 млн за проектом Львівського індустриального парку M10 на випадок загрози війни та соціальних заворушень терміном до 10 років, а до кінця цього року може реалізувати загалом три проекти зі страхування воєнних ризиків в Україні. Про це нещодавно повідомили у нашому уряді.

Американська корпорація з фінансування міжнародного розвитку (DFC) оголосила про новий пакет фінансування для України на суму понад \$350 млн. Це включає страхування політичних ризиків, кредити, гарантії за кредитами та інвестиції в акціонерний капітал, щоб підтримати приватний сектор України в умовах війни.

Серед угод: перестраховання на \$50 млн для створення портфеля полісів страхування від воєнних ризиків для компаній, що працюють в Україні, а також \$150 млн для підтримки сільськогосподарського експорту. Крім того, виділено \$152 млн на страхування політичних ризиків для українських виробничих компаній і \$5 млн для підтримки доступу студентів до вищої освіти [3].

Ці угоди є частиною більшого пакету, який допоможе зміцнити інвестиційну привабливість України на тлі війни.

Висновки. Досвід Великобританії та України у страхуванні воєнних ризиків показує різницю в історичних контекстах і рівні розвитку систем. У Великобританії система страхування воєнних ризиків була розроблена ще в XX столітті і має добре розвинену нормативно-правову базу, яка включає законодавчі акти та державні гарантії для підтримки страхових компаній у разі великих катастроф.

В Україні, після початку війни у 2014 році, система страхування воєнних ризиків лише почала розвиватися. Спочатку не було чіткої законодавчої бази, що обмежувало можливості страхових компаній. Однак з часом держава почала вводити програми страхування для воєнних та цивільних осіб у зонах бойових дій, що стало важливим кроком.

Під час світових воєн Велика Британія зіткнулася з масштабними військовими ризиками, які загрожували економічній та соціальній стабільності країни. У відповідь було розроблено систему страхування, спрямовану на мінімізацію таких ризиків. Цей досвід може слугувати основою для вдосконалення механізмів страхування в Україні, яка наразі переживає активну фазу військового конфлікту.

Одним із ключових елементів британського досвіду є роль держави у страхуванні воєнних ризиків. Для України актуальним є створення спеціалізованого державного органу, відповідального за управління та координацію страхування військових ризиків. Держава володіє точнішою та

повнішою інформацією щодо атак на території країни, що дозволяє ефективніше оцінювати небезпеку для об'єктів. Використання цієї інформації разом із сучасними інформаційними технологіями, методами аналітики великих даних та передовими страховими підходами дозволить підвищити точність розрахунків страхових тарифів.

Державна участь може бути особливо важливою у випадках, коли приватні страховики не готові покривати значні ризики або не можуть забезпечити повний обсяг страхового покриття. У таких ситуаціях держава може виконувати роль перестраховальника або субсидувати частину великих ризиків. Це забезпечить стабільність страхового ринку та сприятиме залученню приватних компаній до страхування навіть у високоризикових умовах.

Державна модель може включати акумулювання коштів через запровадження обов'язкового страхування. Такі фонди дозволять забезпечити фінансову стабільність та покриття ризиків для значної кількості страхувальників.

Для стимулювання страхування в найбільш уразливих регіонах держава може впровадити диференційовані тарифи. Наприклад, страхувальники з більш небезпечних регіонів можуть отримувати субсидії у вигляді знижених тарифів, які компенсуються за рахунок підвищених тарифів у відносно безпечних регіонах. Такий підхід дозволить зробити страхування доступнішим для найбільш вразливих категорій населення та бізнесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Приймак І., Тимків Н. Страхування інвестицій від воєнних ризиків: сутність, необхідність та перспективи розвитку в Україні. Економіка та суспільство. 2024. № 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-18> (дата звернення: 29.11.2024).
2. Страхування воєнних ризиків в Україні / О. М. Полінкевич та ін. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2024. № 11. С. 44–51. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.11.44> (дата звернення: 29.11.2024).
3. DFC повідомила про нові програми страхування політичних ризиків в Україні. Інтерфакс-Україна. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/993149.html> (дата звернення: 03.12.2024).
4. War in the 20th century and the impact on the insurance market — Insurance Museum. Insurance Museum — Sharing the incredible story of insurance, past, present and future. URL: <https://insurance.museum/war-in-the-20th-century-and-the-impact-on-the-insurance-market> (дата звернення: 29.11.2024).
5. Парламент Великої Британії. (04.08.1914). State insurance scheme. Hansard. URL: <https://hansard.parliament.uk/Commons/1914-08-04/debates/e1d013c9-6b40-491d-b2f7-dd386630bcae/StateInsuranceScheme> (дата звернення: 03.12.2024).
6. War Risks Insurance Act 1939, с. 57. (1939). Архіви парламенту Великої Британії. URL: https://archives.parliament.uk/collections/getrecord/GB61_HL_PO_PU_1_1939_2and3G6c57 (дата звернення: 03.12.2024).
7. Atlas Magazine. (n.d.). UK War Risk Insurance. URL: <https://www.atlas-mag.net/en/article/uk-war-risk-insurance#:~:text=Lloyd's%20which%20acts%20as%20a,a%20market%20share%20of%2080%25> (дата звернення: 03.12.2024).
8. Парламент Великої Британії. (21.07.1915). Aircraft Raid Insurance. Hansard. URL: <https://hansard.parliament.uk/Lords/1915-07-21/debates/be1519eb-58be-4d03-b96e-087cce05abf9/AircraftRaidInsurance?highlight=war%20risks%20insurance%20office#contribution-358ab38d-6dbd-4612-9230-cb888a5714b4> (дата звернення: 03.12.2024).
9. Говорушко Т.А. Страхові послуги, Київ, «Центр учбової літератури» 2011. с. 856–859.
10. Кабінет Міністрів України. Мінекономіки та НБУ презентували систему страхування воєнних ризиків. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ta-nbu-prezentuvaly-systemu-strakhuvannia-voiennykh-ryzykiv> (дата звернення: 04.12.2024)..

REFERENCES

1. Pryimak I., Tymkiv N. Insurance of investments from military risks: essence, necessity, and development prospects in Ukraine. Economy and Society. 2024. No. 59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-18> (accessed: 29.11.2024).
2. Insurance of military risks in Ukraine / O. M. Polinkevych et al. Investments: Practice and Experience. 2024. No. 11. pp. 44–51. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.11.44> (accessed: 29.11.2024).

3. DFC announced new programs for political risk insurance in Ukraine. Interfax-Ukraine. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/993149.html> (accessed: 03.12.2024).
4. War in the 20th century and the impact on the insurance market — Insurance Museum. Insurance Museum — Sharing the incredible story of insurance, past, present, and future. URL: <https://insurance.museum/war-in-the-20th-century-and-the-impact-on-the-insurance-market> (accessed: 29.11.2024).
5. Parliament of the United Kingdom. (04.08.1914). State insurance scheme. Hansard. URL: <https://hansard.parliament.uk/Commons/1914-08-04/debates/e1d013c9-6b40-491d-b2f7-dd386630bcae/StateInsuranceScheme> (accessed: 03.12.2024).
6. War Risks Insurance Act 1939, c. 57. (1939). Archives of the British Parliament. URL: https://archives.parliament.uk/collections/getrecord/GB61_HL_PO_PU_1_1939_2and3G6c57 (accessed: 03.12.2024).
7. Atlas Magazine. (n.d.). UK War Risk Insurance. URL: <https://www.atlas-mag.net/en/article/uk-war-risk-insurance#:~:text=Lloyd's%20which%20acts%20as%20a,a%20market%20share%20of%2080%25> (accessed: 03.12.2024).
8. Parliament of the United Kingdom. (21.07.1915). Aircraft Raid Insurance. Hansard. URL: <https://hansard.parliament.uk/Lords/1915-07-21/debates/be1519eb-58be-4d03-b96e-087cce05abf9/AircraftRaidInsurance?highlight=war%20risks%20insurance%20office#contribution-358ab38d-6dbd-4612-9230-cb888a5714b4> (accessed: 03.12.2024).
9. Hovorushko T.A. Insurance services, Kyiv, «Center of Educational Literature,» 2011, pp. 856–859.
10. Cabinet of Ministers of Ukraine. Ministry of Economy and NBU presented a military risk insurance system. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minekonomiky-ta-nbu-prezentuvaly-systemu-strakhuvannia-voienynykh-ryzykiv> (accessed: 04.12.2024).

Stetsenko E. V. WAR RISK INSURANCE IN THE UK DURING THE WORLD WARS AND IN PRESENT TIMES: ANALYSIS AND CONCLUSIONS FOR UKRAINE

The article examines the historical development of military risk insurance systems in the United Kingdom, starting from the 20th century, through the periods of the world wars and into the modern era. Emphasis is placed on the evolution of insurance mechanisms, particularly the establishment of centralized systems such as the War Risks Insurance Office, and the impact of legislative changes, including the Marine Insurance Act of 1906 and the War Risks Act of 1936. Significant attention is given to the adaptation of insurance programs to new challenges, including terrorism, cyber threats, and hybrid warfare.

The study highlights examples of cross-sector collaboration between the state and the private sector, which contributed to the development of effective insurance tools for protecting businesses and the population during military conflicts. Specifically, during the First and Second World Wars, state programs for insuring maritime transport, civilian property, and the lives of military personnel were introduced. In the post-war period, the insurance system transformed, taking into account nuclear risks, the growing role of aviation, and international cooperation.

The article also analyzes Ukraine's experience in military risk insurance since 2014. The initial lack of a regulatory framework was gradually replaced by the implementation of insurance programs for military personnel, civilians, and property in combat zones. The role of international cooperation in shaping Ukraine's modern insurance system is emphasized, particularly through initiatives by multilateral investment guarantee agencies.

The author underscores the importance of further developing military risk insurance in Ukraine, drawing on the UK's experience. Key aspects include improving the regulatory framework, adapting to new threats such as cyber risks, and creating domestic mechanisms for investment insurance. These measures could enhance private capital inflows and support Ukraine's economic recovery.

The article highlights the significance of military risk insurance as an element of national security and stability, demonstrating its role in maintaining economic activity in crisis situations.

Keywords: military risk insurance, United Kingdom, Ukraine, war, economic stability, Marine Insurance Act, international cooperation, terrorism, cyber threats, hybrid warfare, cross-sector collaboration, state programs, investment guarantees, private sector, national security.